

Навчання через включає:

- активну участь у проектній діяльності;
- створення і презентацію індивідуальних та групових навчальних проектів;
- аналіз результатів власної діяльності;
- обговорення результатів роботи: індивідуальних, групових;
- дискусії та вільне висловлювання власної думки;
- відкриті голосування, ухвалення спільного рішення;
- співпрацю з учителем та учнями;
- соціальні проекти, спрямовані на покращення життя в громаді,
- екологічні проекти;
- розв'язання практичних вправ-ігор з тематики громадянської освіти й освіти з прав людини;
- створення атмосфери відкритості, вільного вибору, толерантного ставлення, поваги, рівності, свободи, справедливості.

Висновки. Освіта справедливо вважається ефективним знаряддям поширення миру, оскільки вона формує майбутні покоління, їхні думки, ставлення й навички. Нові навички необхідні, щоб ненасильницьким шляхом розв'язувати неминучі проблеми. За допомогою освіти для миру педагоги різних країн мають на меті допомогти людям усього світу жити у мирному середовищі

Література:

1. Громадянська відповідальність: 80 вправ для формування громадянської та соціальної компетентностей під час вивчення різних шкільних предметів. 5–9 клас. Посібник для вчителя / Рафальська М., Боярчук О., Герасим Н. та ін. Київ, 2017. 136 с.

2. Освіта для миру = Edukacja dla pokoju: зб. наук. пр.: у 2 т. / редкол.: Кремень В. Г. (голова); Коцур В. П., Ничкало Н. Г., Шльосек Ф. (заст. голови); Довгий С. О., Лук'янова Л. Б., Вовк М. П., Котун К. В. (члени редколегії). Київ : Вид-во ТОВ «Юрка Любченка», 2019. Т.1. 720 с.

СТАЛИЙ РОЗВИТОК ЯК ЕТИЧНИЙ ІДЕАЛ

Головіна Н.І.

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

Актуальність розгляду етичного аспекту концепції сталого розвитку не викликає сумніву. Дослідники сталого розвитку суспільства в основному спрямовують свої зусилля на розв'язання еколого-економічних, демографічних, технологічних проблем. При цьому поширеним є уявлення, що будь-які проблеми можуть бути вирішені за допомогою науково-технічного прогресу, технічного вдосконалення можливостей людства. «Технологічні успіхи в опануванні природи утвердили не лише науково-технократичний світогляд, але й сприяли формуванню «технічного мислення». Не визнаючи жодного авторитету, окрім науки та техніки, таке мислення вплинуло на переконання людей у здатності відновлення первинного раю за допомогою техніки»[3, с.122]. Проте, існує цілий клас проблем, які не можна вирішити технічним шляхом. Проблема перенаселеності, проблема мілітаризації господарської діяльності й зростання військового потенціалу тощо — приклади таких проблем, розв'язання яких потрібно шукати не в технологічній, а в морально-етичній сфері, у сфері людських цінностей. Загострюється проблема морально-етичного аспекту розвитку для України під час війни, жахливі наслідки якої не можна подолати тільки отриманням зброї чи фінансовою підтримкою.

Сказане обумовило **мету дослідження** — обґрунтувати необхідність формування етичного ідеалу сталого розвитку за допомогою співдружності прикладних етик.

У процесі дослідження було використано **комплексний методологічний підхід**, який поєднує філософсько-етичний аналіз і методологічне використання ідей прикладної етики для визначення етичного ідеалу сталого розвитку.

Результати дослідження. Проблема необхідності морального регулювання сталого розвитку не є новою для світової філософської думки.

Такі дослідники, як Р. Алтфілд, Г. Йонас, А. Гор, Ж. Грейш, К. Маєр-Абіх, Е. Фермеєрс, Е. Шуурман, аналізуючи етичні аспекти наслідків діяльності людини в індустріальному суспільстві, сформулювали провідний принцип відповідальності для нової етики, яка б регулювала відносини людина- суспільство-довкілля.

Представник комунікативної філософії німецький філософ К.-О. Апель зазначає, що глобальні проблеми сучасності та руйнування довкілля демонструють людству необхідність формування як індивідуальної, так і колективної відповідальності за наслідки дій у планетарному масштабі [1].

Сучасна концепція сталого розвитку не обмежена лише екологічними вимірами, а передбачає технологічний, соціальний та морально-культурний вектори цивілізаційних змін. Цей процес навіть отримав назву ціннісної революції. Вона витікає з надр західної етико-філософської традиції, але сьогодні звернена до всього світу. Базовий постулат сталого розвитку – можливість глобального ціннісного вибору. Якщо коротко, цей вибір означає поєднання у меті соціальної діяльності людини раціонального та ціннісно-орієнтованого начал.

Якщо конкретизувати цю ціннісну орієнтацію, то для переходу на шлях сталого розвитку, етику панування та підпорядкування у відносинах між людьми слід замінити на етику турботи та відповідальності. Модель панування одних соціальних груп або народів над іншими, чоловіків над жінками, людства над природою призводила (і призводить) до воєн, революцій та екологічних криз. Засобом вирішення всіх проблем виступає насильство.

Усе різноманіття морально-етичних проблем можна звести до ідеалу створення доброї людини у гарному суспільстві. А. Маслоу ці проблеми назвав Великими проблемами. Для сталого розвитку потрібні здорові, розвинені та добрі люди, здатні осмислити існуючі проблеми, творчо підійти до їх вирішення, запропонувати прийнятні рішення та мати бажання реалізувати їх належним чином. Проте, поведінка людини залежить і від суспільства, яке може спонукати людину до тієї або іншої поведінки.

Треба підкреслити, що етика сталого розвитку не є якоюсь новою теорією. На думку Х. Маркуса, сьогодні було б коректно говорити про зародження нової моральної парадигми – особливої етики сталого розвитку. Будь-яке рішення на користь сталості є, насамперед, етично обґрунтована індивідуальна чи колективна дія [4, с. 35]. Ця етика повністю звернена до практичних проблем людства, намагаючись надавати їм етичний смисл. Як така вона має прикладний характер, збираючи окремі прикладні етики навколо ідеї сталості. Найбільш відомі й розвинені з них — еко- та біоетики. Як відомо, прикладна етика має на меті адаптацію моральних принципів до певних видів суспільної практики і вироблення правил, покликаних забезпечити морально відповідальне прийняття політичних і адміністративних рішень, професійну поведінку включених в цю практику людей.

«Сучасний етап суспільного розвитку, — справедливо відмічає Г. Б. Марушевський, — характеризується трансформацією предмета етики. Відбувається перехід від індивідуальної етики чеснот до соціальної етики інституцій... Сучасне суспільство є якісно складнішим, воно потребує забезпечення кооперативного інтересу суспільства за допомогою ефективно працюючих інституційних засобів. З ускладненням суспільства зростає роль соціальних інституцій, завданнями яких є регулювання певних соціальних взаємодій упродовж тривалого періоду. Головна особливість суспільної моралі порівняно з мораллю індивідуального удосконалення – її претензія на практичну ефективність. Соціально-організаційна складова моралі може бути по-справжньому

ефективною, якщо вона реалізовуватиме свій нормативний зміст, у тому числі внаслідок дії інституційних структур, які примушуватимуть до його виконання» [2, с. 29].

Висновки. У межах формування концепції сталого розвитку зусиллями філософської і прикладних етик поступово вимальовується етичний ідеал такого розвитку. Етичний ідеал сталого розвитку — це етичний смисл турботи та відповідальності замість панування та підпорядкування у відносинах між людьми у вирішенні практичних проблем людства.

Література:

1. Апель К.-О. Обґрунтування етики відповідальності. У книжці: Ситниченко Л. Першоджерела комунікативної філософії К. : Либідь, 1996. С. 46-60.
2. Марушевський Г. Б. Етичні аспекти концепції збалансованого розвитку. *Збірник наукових праць Національної академії державного управління при Президентові України*. 2014. Вип. 2. С. 21-34. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpnadu_2014_2_4
3. Чоловська Н. Етичний імператив сталого розвитку: комунікативний вимір. *Наука. Релігія. Суспільство*. 2012. № 4. С. 121-126.
4. Marques J. Moral Underpinnings of Sustainability // Dhiman S., Marques J. (Eds.) *Spirituality and Sustainability. New Horizons and Exemplary Approaches*. Dordrecht: Springer International, 2016. P. 33-48.

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ВИСВІТЛЕННЯ ПРОБЛЕМ НЕПОВНОЛІТНІХ У МЕДІАПРОСТОРИ

Іноземцева Ю. І.

*здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти,
Тернопільський національний педагогічний університет імені В. Гнатюка,
juliiia.inozemtseva@gmail.com*

Актуальність. За даними Інституту демографії та соціальних досліджень Національної академії наук України, на початок 2022 року у нашій країні проживало 40,9 мільйона осіб, з яких 7,3 мільйона були віком до 17 років, що становить майже 18 % вікової структури всього населення [6]. Через повномасштабну російсько-українську війну, яка розпочалася 24 лютого 2022 року, кількість дітей в Україні значно знизилася. Особливої уваги заслуговує питання впливу воєнних дій на дітей, адже збройний конфлікт та його наслідки сповна позначаються на їхньому житті, безпеці та благополуччі.

Як і інші соціальні інститути, журналістика має відстоювати інтереси неповнолітніх. Медіа є одним із найдієвіших механізмів ефективного функціонування ідеї правосуб'єктності дітей [2, с. 28]. З юридичної точки зору вони – самостійні суб'єкти права і повинні мати належні громадянські, політичні, економічні, соціальні та культурні права.

Метою дослідження є аналіз правових засад висвітлення дитячої проблематики у медіапросторі України, визначення ключових викликів та особливостей правового захисту дітей в умовах сучасної медіареальності.

Методика й організація дослідження. У ході дослідження правових засад медіатизації проблем неповнолітніх у медіапросторі України використовувалися наступні методи: аналіз, синтез та порівняння. Метод аналізу дозволив вивчити основні міжнародні й національні законодавчі акти, які регулюють питання висвітлення дитячої проблематики у медіа. Метод синтезу був використаний для узагальнення отриманих даних з різних джерел. Порівняння нормативно-правових актів допомогло виявити ключові моменти у вимогах до працівників медіапростору щодо роботи з темами, які стосуються неповнолітніх, до та після повномасштабного російського вторгнення на територію України.